

VEVERSKÁ BÍTÝŠKA ve vzpomínkách pamětníků

Město Veverská Bítýška - Zpravodaj 05/2019 - příloha

zpracovala **Ilona Coufalová - kronikář města** (ilona.coufalova@atlas.cz)

Paměti pana Josefa Kladivy (pokračování ze Zpravodaje 12/2018)

Zdroj: Pavel Janšta, vnuk pana Kladivy
Zpracovala: Ilona Coufalová, kronikářka

9. května 1945 podnikli Rusové útok na Veverskou Bítýšku, kterou osvobodili. Ztratili přitom 34 životů. Byli pochováni ve společném hrobě před kostelem u sv. Jána (*Nepomuckého*) a později převezeni na společný hřbitov v Ořechově u Brna. Německá armáda pronásledovaná ruskou armádou rychle ustupovala k Novému Městu. Od hora (*severu*) tlačila na ně druhá ruská armáda. Dostali se takto do kleští. Byli sevřeni a kapitulovali. Byli odzbrojeni a zanechali na místě válečný materiál.

Velká stáda koní se pásly na lukách u Bobrové. Sedláci od nás a z jižní Moravy, kteří svoje koně pozbyli (*byli jim odebráni, jak ruskou tak i německou armádou*) odváděli si koně z toho stáda domů. Všem se to také nepovedlo. Potkali cestou ruské vojáky a ti jim chycené koně odebrali. Přišli domů s prázdnou.

Veškeré ztráty ve Veverské Bítýšce:
ve válce vyhořelo u nás v obci 34 domů a 48 bylo zbořeno. Zahynulo 28 občanů.

Obnovená Československá republika, ČSSR.
Prvním presidentem Československé republiky byl Klement Gotvald.

Po odchodu německé armády z Veverské Bítýšky utvořil se revoluční národní výbor. Prvním předsedou byl Stanislav Kastl, člen Komunistické strany. První starostí bylo zásobování občanů potravinami, což měl na starosti Jan Patočka.

Občané se dali do práce. Opravovali poškozená stavení, odklízeli trosky a chystali materiál na stavbu. Z lesa se vozila kulatina na pilu Ladislava Stehny, který ochotně podle přání tuto pořežal. Byla utvořena komise pro zjišťování válečných škod. Vzniklé škody byly hrazeny hotově do 60 000 korun. Pak byla poskytována půjčka na stavební obnovu. Malé škody byly vypláceny na 100%. My (*Kladivovi*) jsme měli úředně zjištěnou škodu 420 000 korun. Obdrželi jsme v hotovosti 60 000 korun. Půjčky jsem se bál, aby dluhy neujídaly z jedné mísy a stavěl jsem svépomocí.

MNV (*Místní národní výbor*) vyšel mi ochotně vstříc. Přidělil mi koně po Němci Šindlerovi, vůz a nějaký nábytek z Meserovy vily u Práchozny. S penzistou Pelánem vozili jsme z lesa kulatinu na pilu, kde byla ořezána na vazbu. Veškerou vazbu mi dělal Dvořák z Maršova. Shořelou stodolu jsem rozšířil o kamennou zeď. Stavěl zedník ze Svatoslavi Břenek a s ním náš domácí zedník Jaroslav Drábík. Tito dva zedníci udělali mi stodolu a na chlévě štít. Na obytném domě měl stavitel Helán dva zedníky. V sobotu a na Vel. pondělí a Svat. pondělí vypomáhala brigáda Ladislava Kiliána. Zedníky vyplácel jsem ze svých úspor. Přišel také pro peníze za kulatinu úředník z Rajecké pily. Dal jsem mu posledních 11000 K a druhý den přišla úprava měny, takže jsem tomu předešel a nic nepozbyl.

Ztráta koní.

Nebylo ještě na tom všem dost ... přišla další rána.

Ve shořelém stavení nezůstalo mi žádné krmivo pro koně. Sháněl jsem to všelijak. Poradili mi, že v Šindlerově domě (*odkud koně pocházeli*) je zásoba melasy na krmení. Budova (byla to prádelna) z části zbořená od zápalné bomby.

Našel jsem tam v truhle velkou zásobu krmiva-melasy. Byly v tom i kousky skla, které jsem pečlivě přebral a krmil koně. Tito se vůčihledě spravili. Vozil jsem dříví z lesa na pilu. Koníčci, když jsem přicházel ráno krmit přes dvůr, tak na mne řehtali. Jednoho rána jdu jak obvykle krmit, ale koníčci mlčeli. Otevřu stáj a ten starší ležel na zemi. Zavolám na něj, otočil hlavu, ale nemohl vstát. Přišel můj přítel Ladislav Kilián a spolu jsme se snažili koně pozvednout, ale marně. Poradili mi, že je tady v obci zvěrolékař Rus - civil, který byl na návštěvě u sestry. Ochotně přišel, ale nemohl jaksi nic zjistit. Povídá, on je již starý. Tak tomu Germánovi dosloužil. Doporučil mi, abych koně porazil. Maso z něho prodával Místní národní výbor. Kuň byl dobře živený. Lidé se najedli sekané a guláše. O maso byla po válce velká nouze.

Byl jsem ztrátou koně úplně zdrcen. Tlačily se pomalu žně.

Trapně na mne zapůsobilo... jdu po ulici ... a jedna ženská na mne volá: "pane Kladiva, nemáte tam ještě nějakýho koně. Bylo to moc dobrý, navařila jsem guláš."

Jezdil jsem tak osm dní s jedním koněm a devátý den ráno, druhý kuň - mladý nevstával za stejných příznaků, jako ten první. Zavolali jsme zase toho zvěrolékaře. Koně náležitě prohlédl a zjistil, že je to otrava. Melasa, kterou jsem dovezl, byla potřísněna fosforem. To byla příčina, proč jsem oba koně pozbyl.

Maso se vysekalo podruhé. Lidé to kupovali na rvačku. Žádnému se nic nestalo. MNV natržil hromadu peněz.

Do kovárny Josefa Jelínka přijížděli ruští vojáci kovat koně. On (pan Jelínek) viděl, v jakém su neštěstí a přimluvil se u poddůstojníka, aby mi nějakého koně přenechal. "Saržant" mi nechal zavolat a povídá:

"tys pogoril , plocho se ti vede, ja tobě přivedu koňa. Přivedu ti kobyliku s hřibetem a ty zaplatíš za mne tady to kování. (*Vyhořel jsi, špatně se ti vede, přivedu ti kobyliku s hřibětem a ty zaplatíš za mne tady kovářskou práci*).

Druhý den skutečně přivedl ruskou kobyliku a hřibě. Byl to malý koníček, který se pro náš kopcovitý kraj nehodil. Povídám, že bych potřeboval pevnějšího koně. Ukázal mi na hodinkách, kdy ráno přijede. Pršelo, tak nepřijel. Nepřijel ani druhý den. Až třetí den ... sekli jsme na Mečkově jetelinu, když přijel za mnou kovář Jelínek. "Pepku, pojď dom. Polož to, sedni na mé kolo. U kovárny máš koňa, aby Tě někdo nepředběhl." Dojel jsem.

A oni už byli Na Ostrůvku č. 330.

Byl to mladý silný ryzák (*srst koně měla rezavou barvu*). Ptám se: co bude stát?

Dáš mi dva litry vodky. Sehnal jsem s bídou 1,5 litru kořalky upálené z řepy.

Přijda tam ... ochutnal a povídá: no, dobra ... jest to spiritus, ale malo.

Omlouvám se, že nemohu víc sehnat.

Dáš mi tedy hodinky a soldátovi 500 K.

Donesl jsem peníze a hodinky. Dal jsem i zlatý řetízek. Oni zatím si nechali usmažit vejce.

Než jsem se vrátil s ohlávku měli kořalku vypítou. Saržan (*seržant*) předal mi koně, vsedl na hřebce a otevřenými vraty kalup ... jen se za ním zaprášilo. Druzí dva soldáti (*vojáci*) na voze rovněž se zapřaženým hřebcem jej následovali do Tišnova.

Druhého koně mi daroval Jan Váňa z č. 8. Byl to kuň ve válce hodně opotřebovaný, ale já jsem byl rád, že mám zase s čím jezdit.

Vzpomínání:

Starostové - rolníci, kteří na obci vládli a utkvěli v mojí paměti.

Posledním starostou v protektorátu byl Ladislav Stehno majitel pily. Za jeho působení bylo náměstí (*Na Městečku*) a ulice Dlouhá vydlážděny.

Obecní zastupitelstvo.

Voleno bylo 24 členů. Schůze se konaly v Hasičce a mohli se jich zúčastnit ostatní občané, jako posluchači. Program vyřizoval se kompromisem. Často prosazovala určitá strana svůj návrh, který ostatní členové nepřijali. Bývala z toho rušná polemika. Smlouvání a nabízení. Schůze se protáhla mnohdy přes půlnoc. Nevyřízený předmět nechal se uležet a řešili jsme to třeba až ve druhé schůzi.

Obecní zastupitelstvo bylo voleno na 3 léta

Kněží, kteří v naší farnosti působili:

Po panu děkanovi Rosendorfovi páter Jiří Hruža, Hladký, Kvasnička, Petr Franta, Bílek, Korec.

Katecheti: Menšík, Pešek, Šíkula a Komon Jan.

Učitelský sbor (1939-1940):

- řiditel Kašparec

- učitelé: Babák Antonín, Blažek J., Brázdová V., Lahodný F., Muzikantová M., Nečas M., Palas L., Palasová V., Slouka St., Smolová Vl., Paterová V., Petřů Jan, Kudlík Oto a Leicman Osvald.

A ještě malou poznámku.

Němečtí vojáci zakopali na Mečkově u Panáčkových skal šlapací pumy (*nášlapné miny*).

Rudolf Klimeš šel přes tuto léčku a výbuchem pumy byla mu poraněna noha. V nemocnici mu ji uřízli a chodil po protéze. Josefa Juranová z čís. 305 byla tam na trávě a puma jí roztránila pravou nohu. Uřízla srpem rozbitou část nohy a košilí ovázala. Utáhla žíly na noze, aby nevykrvácela neboť tam byla sama.

A ještě jeden člověk přišel po válce o život. Bylo zde poházené spousta munice, která se sesbírala na hromadu a pak se vystřelovala. Zneškodňoval to Rampula z Nových Dvorů. Dvakrát se mu to podařilo a potřetí ve Slešťůvce byl střepinami granátu zasažen a usmrcen.

Rok 1946.

Postaven byl na náměstí (*Na Městečku*) pomník Rudé armády. Tam, kde stál původní pomník padlým v 1. světové válce, který byl zrušen.

Tělovýchovná jednota Sokol zřídila z původní tělocvičny kino Sokol.

Rok 1947.

Tento rok byl kriticky suchý. Nepršelo od března až do žní. Předě žněmi trochu zapršelo a bylo dále katastrofální sucho. Zemědělství utrpělo značné ztráty. Obilí narostlo malé a řídké.

Rovněž píce bylo po skrovnu. Vyprodával se hovězí dobytek. Sláma se nechala na krmení a na stlaní se dovezla z lesa hrabanka.

V tomto roce byla vystavěna nová hasička (*stávající budova hasičky*) u školy.

Rok 1948.

Byl zabrán (*znárodněn*) Lidový dům a jmenována Národní správa.

V bývalém Chudobinci u Kulturního domu byla zřízena mateřská školka.

Rok 1949.

Naše obec Veverská Bítýška přechází z okresu Tišnov do okresu Brno-venkov.

Rok 1950.

Byla vyhlášena Československá socialistická republika.

Obec Veverská Bítýška žádá o vrácení singulárního lesa na ministerstvu zemědělství v Praze.

Byla ku škodě provedena likvidace pily Ladislav Stehno.

Ostatní podniky: Ráčkova továrna, výroba Krasíku (*upravený kaolin s příměsmi, který byl užíván k čistění např. nádobí od připálenin*) Aloise Sovy KaPa byly znárodněny.

Rovněž cihelna byla zrušena.

Veškeré továrny, závody a živnosti byly zestátněny - znárodněny.

V naší obci na čís.4 byla zařízena samoobsluha (*v současnosti tam sídlí pekařství Balabán*).

Na čísle 46 (*za mostem přes Bílý potok - nyní prodejna Večerky*) prodejna potravin.

Na čísle 46 se prodávají textilie a na náměstí v č.119 je prodej obuvi.

Na čísle 69 na náměstí (*Na Městečku*) v domě Cyrila Rozkošného je zřízena masna.

V domě č.67 na náměstí (*Na Městečku - původní sídlo pekařství Balabán*) se prodává chléb a pečivo.

Drobní živnostníci a řemeslníci, kteří prováděli údržbu, byli zlikvidováni.

Na Místním národním výboru byly zavedeny služby městysu Vev. Bítýšky, aneb se tomu říká Komunál.

Na vedoucí místa byli dosazováni členové komunistické strany, třebaže neměli k tomu patřičné vzdělání. Bývalí ředitelé a vedoucí, kteří neměli stranické legitimace se museli spokojit s jiným zaměstnáním.

Církevní hodnostáři (*arcibiskupové a biskupové*) byli internováni a nesměli svoje funkce zastávat. Rovněž Monsignor Šrámek, předseda strany lidové, byl internován.

Rok 1951.

V naší obci byl předsedou zvolen Jan Patočka a tajemníkem Ladislav Nováček.

Vybudována byla hudební škola. Vedoucí Jakub Kučera z Veverských Knínic.

Obvodním lékařem jmenován Místním národním výborem MUDr. Adamec. MUDr. Blažek byl přidělen, jako lékař do továrny TOS v Kuřimi. Za několik let byl jmenován obvodním lékařem v Rosicích.

V tomto roce předána církevní matrika Místnímu národnímu výboru.

První občanský sňatek měla Růžena Fitzková a Horák Rudolf.

31.července zastaven provoz Dolního (*Tejkalova*) mlýna.

Do důchodu odchází zasloužilý ředitel národní školy František Nehyba.

Postaven byl betonový most (*u Radnice*) přes Bílý potok.

Rok 1952.

Utvořen byl přípravný výbor pro JZD (*Jednotné zemědělské družstvo*) ve Vev. Bítýšce.

Členové byli vesměs drobní zemědělci a předsedou byl Rudolf Fritz č.p. 47.

Rozvinuta byla velká propaganda, ale bez výsledku. Rolníci se neradi loučili s půdou po otcích zděděnou a zůstávali stranou. Při společné schůzi v Dělnickém domě referoval s. Kašparec, že nebudou u nás Kolchozy a Sovchozy (*jako v SSSR*). Budou zakládána Jednotná zemědělská družstva na dobrovolném podkladě. Dále vysvětloval, abychom se toho nebáli, že nás chtějí vysvobodit z té selské dřiny. A my jsme tomu nevěřili.

Po žních byl MNV vyhlášen zákaz osívání pozemků a obilí na setí odevzdat.

Bylo uskladněno v průjezdě u stavitele Sovy v č. 119.

Rolníci zpodmítali svoje pozemky, sklídili brambory a řepu. Další práce byly zastaveny.

6. září bylo to na svátek Panny Marie Vranovské, bylo slavnostní zahájení setí, přestože rolníci v družstvu nebyli.

Přijely 4 traktory ze strojní traktorové stanice a naorávaly hon v Prostředních Újezdách a na Stráži.

Vyhrávala při tom hudba, byli přítomni hosté z Okresního národního výboru a MNV.

Strojní traktorová stanice zorala tyto dva hony a část jich zasel. Vypomáhali drobní zemědělci, kteří se stali členy JZD. Předsedou byl Jan Patočka.

Dostavilo se deštivé počasí. Traktory zapadaly do mokré půdy a nemohly secí stroj utáhnout. Práce se zastavila.

Čas ubíhal, blížil se listopad a obilí, které mělo být již na poli vzejitě a zelené bylo v průjezdě.

Nedalo mi to šel jsem na MNV a povídám předsedovi Kastlovi: "co míníte s tím setím? Bude za chvíli zima a obilí máte v pytlích."

Požádal mne, abych si to vzal na starost a zasel to. Cestou domů potkám svého spolužáka, který se zeptal, kde jsem byl. Já, "byl jsem na MNV, zima se klačí a byl jsem pověřen, abych si to vzal na starost a oziminy zasel".

Podotýkám : bylo tenkrát živobytí na lístky.

On mne zatáhl za rukáv a povídá: "te tróbo, co se vo to staráš, dyť nám po tom nic není." Vyzval jsem ráno rozhlasem rolníky, aby vypomohli svými potahy zasít oziminy. Velká většina uposlechla. Vydal jsem jim obilí a jel s nimi na pole. Psal jsem si výdej obilí a také práci. Našli se také rolníci, kteří se nám posmívali. Neseli a jezdili do lesa na výdělek. Večer jsem odebíral prázdné pytle a pan X pytle nevrátil. Že je dal na vůz tamten. A ten odpověděl, že žádné pytle neobdržel. A povídá : "všaj toho X znáte." Nezbývalo mne nic, než se s tím smířit. Pravděpodobně zasel pan X pšenici i s 8 pytlema.

Setí rychle pokračovalo. 30 párů koní také něco udělá, třebaže ta práce nebyla následkem mokra ta nejlepší. Secí stroje jezdily v takové omáčce. Pšenice se dostávala jen mělko do země a také zůstávala na povrchu.

V Újezdách, Na Stráži a Za Branou jsme pšenici zasel. Zaselo se i žito u Kamena. Udeřily plískanice a museli jsme skončit. Zůstalo nám pod Sokolím neobseto 5 ha.

V listopadu pokračoval další nábor do JZD. Přišel k nám předseda Patočka s tajemníkem Nováčkem. Podepsal jsem přihlášku a můj zeť se svou manželkou také. Patočka povídá, "tak už máme předsedu." Odvětil jsem, že nechci žádné hvězdičky a chci být prostým družstevníkem

Nato v neděli odpoledne se konala ustavující schůze JZD. Schůzi navštívili většinou ti drobní a jen několik rolníků. Ostatní zatím couvli.

Po předneseném referátu předsedy ONV Svobody zvoleno představenstvo.

Předsedou byl zvolen pisatel těchto řádků.

Na návrh Ladislava Kiliána zazpívali mi vstoje píseň Ach synku, synku . Poděkoval jsem za důvěru a slíbil, že chci svoji funkci svědomitě vykonávat a že budem v práci pokračovat, jako jedna rodina.

V prosinci byl uspořádán velký nábor. Přijeli v autobuse všichni členové ONV : rozešli se po obci a přesvědčovali rolníky do JZD. Druhý den ráno učinil jsem rozhlasový (*v místním rozhlase*) projev. Všichni rolníci až na čtyři, vstoupili dobrovolně do JZD. Utvořili jsme družstvo II. typu, aby si lidé pomalu zvykli. A aby to ze začátku tak nebolelo.

Půdu jsme společně obdělávali a sklízeli, ale příjem se vyplácel podle výměry. Koně a dobytek zůstali u majitelů. Bylo utvořeno 10 honů obilnářský, 6 honů pícninářských.

Zima byla ten rok bez sněhu, obilí sotva pustilo klíček a bylo navrchu. Přiletěla spousta vran a havranů ze severských států. Nasedli na zasetou pšenici a zobali. Požádal jsem mysliveckou společnost, aby několika ranami zaplašili havrany, aby nám pšenici nevyzobali. Byli tam několikrát, ale pak prohlásili, že je havran chráněný zákonem a bylo to ponecháno osudu.

(pokračování v dalším čísle Zpravodaje)